ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 3.11.2025 г.
COM(2025) 658 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

относно храни и хранителни съставки, обработени с йонизиращо лъчение през 2022—2023 г.

Съдържание

РЕЗЮМЕ 2
1 КОНТЕКСТ 3
2 ОДОБРЕНИ СЪОРЪЖЕНИЯ ЗА ОБЛЪЧВАНЕ 4
3 РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗВЪРШЕНИ ПРОВЕРКИ В СЪОРЪЖЕНИЯТА ЗА ОБЛЪЧВАНЕ ПРЕЗ 2022—2023 Г. 4
4 РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОВЕРКИТЕ ПРИ ПРОДАЖБАТА НА ПРОДУКТИ 5

РЕЗЮМЕ

Съгласно член 7, параграф 3 от Директива 1999/2/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 февруари 1999 г.[1] за сближаване на законодателствата на държавите членки относно храните и хранителните съставки, които са обработени с йонизиращо лъчение, всяка година държавите членки съобщават на Комисията:

– резултатите от проверките, извършени в съоръженията за йонизиращо облъчване, включително категориите и количествата обработени с йонизиращо лъчение храни и приложените дози, и

– резултатите от проверките, извършени при продажбата на продуктите.

В член 7, параграф 4 от директивата се изисква от Комисията да публикува в Официален вестник на Европейския съюз доклад, който се основава на информацията, която се предоставя всяка година от националните контролни органи.

Настоящият доклад обхваща периода от 1 януари 2022 г. до 31 декември 2023 г. Той съдържа обобщение на информацията, изпратена на Комисията от държавите членки на ЕС и Северна Ирландия.

Три държави — членки на ЕС, и държавите от ЕАСТ не представиха данни през 2022 г. и 2023 г.

Период: 1.1.2022 г.—31.12.2023 г.

Засегнати държави: Държавите — членки на ЕС и Северна Ирландия

Съоръжения за облъчване:

– Брой на държавите с одобрени съоръжения: 13 държави членки и Норвегия

– Брой одобрени съоръжения: 23

– Брой закрити съоръжения: 0

– Брой държави, в които се извършва облъчване: 10 държави членки

Данни за обработката:

– Количество на обработените продукти: 4198,2 тона (-16,5 % в сравнение с 2020—2021 г.)

– Основни обработени стоки: „замразени жабешки бутчета“ (70,31 %), „сушени ароматни билки, подправки и зеленчукови подправки“ (27,62 %) и „механично отделено месо от домашни птици“ (2,07 %).

– Основно място на облъчване: Белгия (69,9 %)

Проверки при продажбата на продукти:

– Брой на анализираните проби: 7205

– Брой на пробите, неотговарящи на изискванията: 51 (0,71 %)

[1] Директива 1999/2/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 февруари 1999 г. за сближаване на законодателствата на държавите членки относно храните и хранителните съставки, които са обработени с йонизиращо лъчение (ОВ L 066, 13.3.1999 г., стр. 16). ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1999/2/2008-12-11

– Основни анализирани стоки: „билки и подправки“ (46,97 %) и „зърнено-житни култури, семена, зеленчуци, плодове и техните производни продукти“ (23,36 %)

1 КОНТЕКСТ

Облъчването на храни е обработването на хранителни продукти с определен тип лъчиста енергия, известна като йонизиращо лъчение. Лъчистата енергия има различни дължини на вълните и степени на мощност и изчезва, когато енергийният източник бъде премахнат. Облъчването се използва за санитарни и фитосанитарни цели, за да убива бактерии (като *Salmonella, Campylobacter* и *E. coli*), които могат да причинят хранително отравяне, както и за премахване на организми, вредни за растенията или за растителните продукти, като например насекоми и други вредители. То се използва също така, за да забави узряването на плодовете, да спре покълването на зеленчуците (като например лук и картофи) и в крайна сметка да удължи срока на годност на хранителните продукти. Облъчването на храните не може да замени правилното боравене с тях. Остава изискването облъчените храни да бъдат подложени на подходящо охлаждане и термична обработка преди консумация, когато това е необходимо.

Правната уредба на ЕС относно облъчването на храни („директивите относно облъчването на храни“) се състои от:

– Директива 1999/2/ЕО (Рамкова директива). В нея се определят разпоредби за производството, продажбата и вноса на храни и хранителни съставки, обработени с йонизиращо лъчение;

– Директива 1999/3/ЕО (Директива за изпълнение) на Европейския парламент и на Съвета от 22 февруари 1999 г. относно съставянето на списък на Общността за храни и хранителни съставки, които са обработени с йонизиращо лъчение[2]. Този списък понастоящем включва само една категория храни: изсушени ароматични билки, подправки и растителни подправки.

Освен това списъкът с национални разрешения за други храни и хранителни съставки, които могат да бъдат обработвани с йонизиращо лъчение, се публикува от Комисията в Официален вестник на Европейския съюз.

Обработването на храни и хранителни съставки с йонизиращо лъчение може да се извършва само в одобрени съоръжения за облъчване. За съоръжения на територията на ЕС одобрението се дава от компетентните органи на държавите членки. В член 7, параграф 3 от Директива 1999/2/ЕО от държавите членки се изисква да уведомяват Комисията за списъка си с одобрени съоръжения за облъчване. Този списък е публикуван в Официален вестник на Европейския съюз[3].

В съответствие с член 6 от Директива 1999/2/ЕО на етикета на всяка облъчена храна или на всяка облъчена хранителна съставка в съставни храни трябва да бъдат отбелязани думите „облъчено“ или „обработено с йонизиращо лъчение“.

С оглед на контрола на правилното прилагане на посоченото изискване за етикетиране и на откриването на храни, които може да са били незаконно обработени с йонизиращо лъчение, Европейският комитет по стандартизация (CEN) одобри няколко метода за изследване на проби.

[2] ОВ L 66, 13.3.1999 г., стр. 24.

[3] ОВ C 37, 30.1.2019 г., стр. 6—10.

2 ОДОБРЕНИ СЪОРЪЖЕНИЯ ЗА ОБЛЪЧВАНЕ

В края на отчетния период (1 януари 2022 г. — 31 декември 2023 г.) в ЕС е имало 23 одобрени съоръжения за облъчване, разположени в 13 държави членки: Франция (5), Германия (5), България (2), Нидерландия (2), Испания (1), Белгия (1), Чешката република (1), Хърватия (1), Естония (1), Италия (1), Унгария (1), Полша (1) и Румъния (1).

От тези 13 държави членки, оборудвани със съоръжения за облъчване, две не са облъчвали храни през периода 2022—2023 г., а една не е предоставила данни.

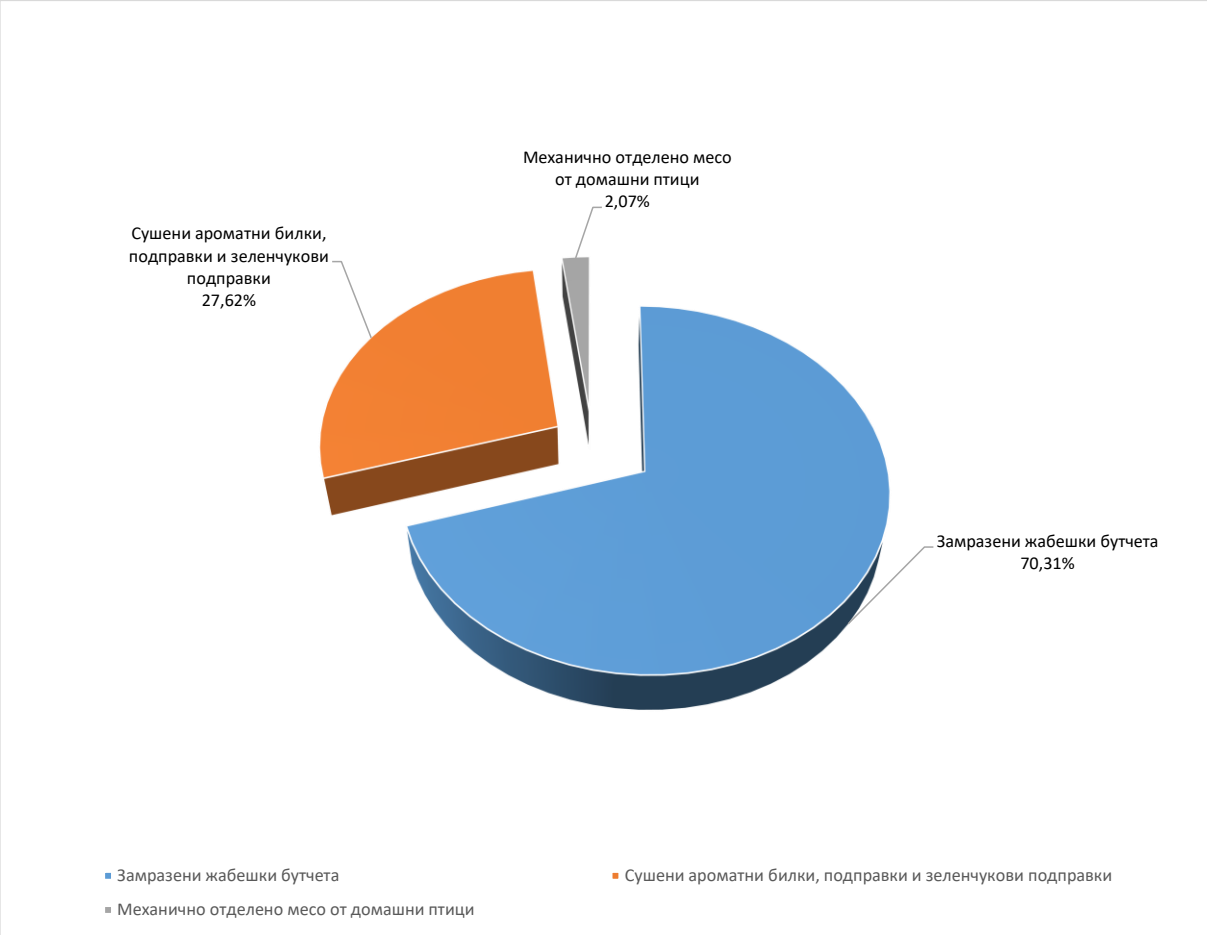
3 РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗВЪРШЕНИ ПРОВЕРКИ В СЪОРЪЖЕНИЯТА ЗА ОБЛЪЧВАНЕ ПРЕЗ 2022—2023 Г.

През 2022 г. и 2023 г. в държавите членки на ЕС са били обработени с йонизиращо лъчение общо 4 198,2 тона хранителни продукти. Обработването се е извършвало главно в Белгия — 69,9 % от облъчените храни в ЕС.

Трите стоки с най-голям дял в категориите облъчени продукти в ЕС са били жабешки бутчета (70,31 %), изсушени ароматични билки, подправки и растителни подправки (27,62 %) и механично отделено месо (2,07 %).

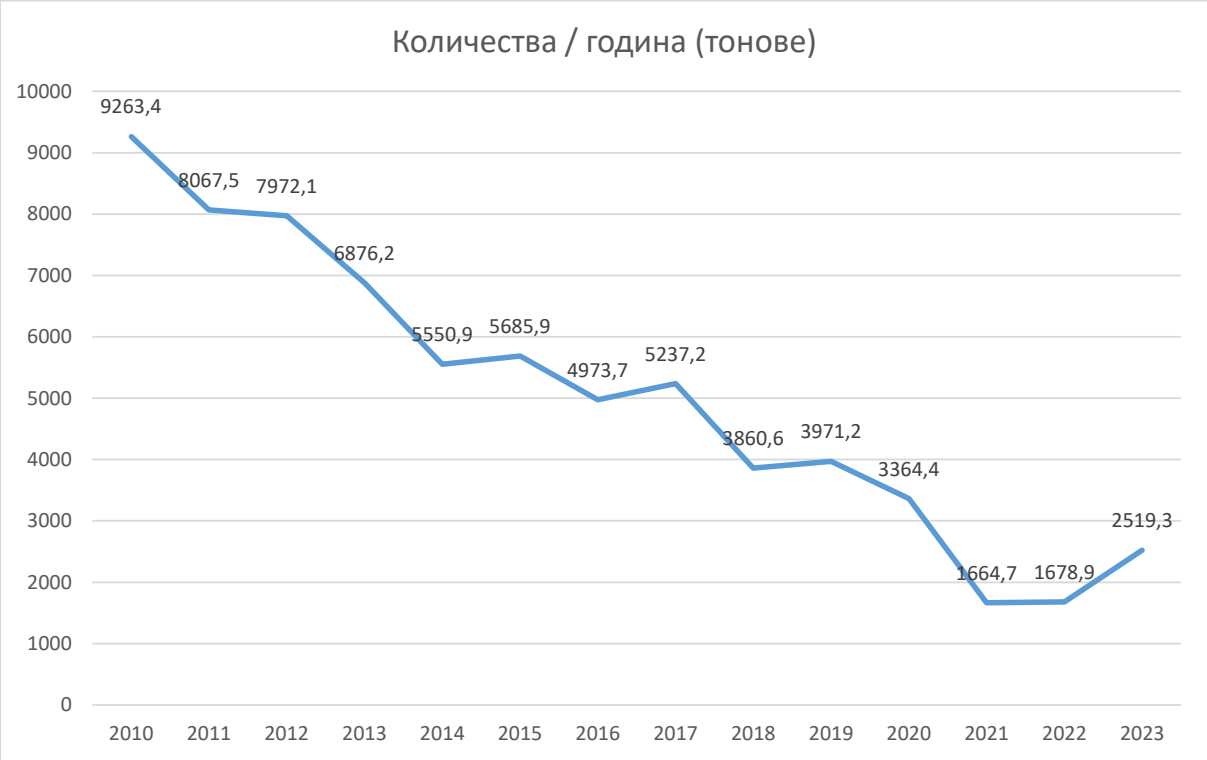
На фигура 1 е показано разпределението на продуктите, облъчени в одобрени съоръжения в държавите — членки на ЕС, през 2022 г. и 2023 г.

Фигура 1 — Разпределение по категория облъчени хранителни продукти в ЕС през 2022—2023 г.

Количествата хранителни продукти (в тонове), обработени с йонизиращо лъчение в ЕС, като цяло намаляват от 2010 г. насам, както е показано на фигура 2.

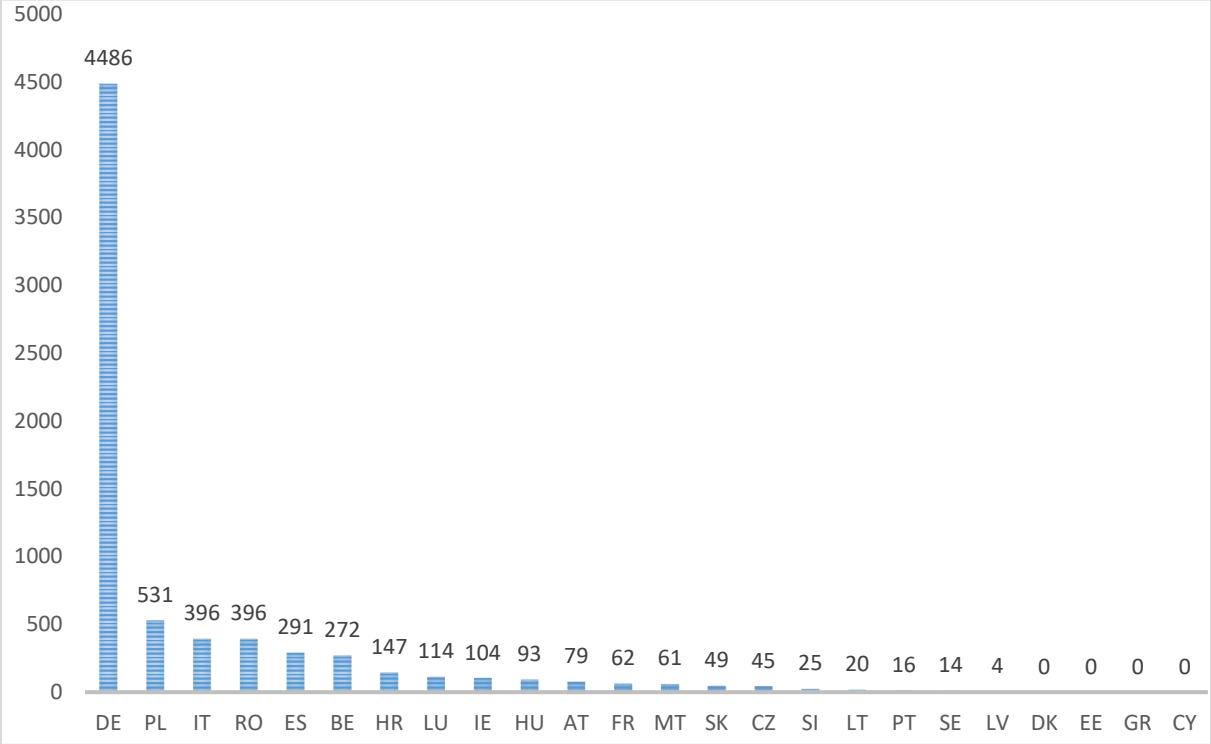
Фигура 2 — Количество хранителни продукти, които са обработени с йонизиращо лъчение в одобрени предприятия в Европейския съюз от 2010 г. насам

4 РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОВЕРКИТЕ ПРИ ПРОДАЖБАТА НА ПРОДУКТИ

За периода 2022—2023 г. 20 държави — членки на ЕС, са анализирали 7 205 проби за откриване на йонизирани храни на етапа на тяхната продажба (включително храни, внесени от държави извън ЕС), т.е. общо с 6 % по-малко, отколкото през периода 2020—2021 г. Данните за всяка държава членка на ЕС са представени в приложение II и са обобщени на фигура 3.

Фигура 3 — Анализирани проби при продажбата на продуктите във всяка държава членка през 2022—2023 г.

Четири държави членки не са извършвали аналитични проверки на етапа на продажбата на продуктите през периода 2022—2023 г. поради липса на лабораторен капацитет (Кипър и Гърция), ограничения по отношение на персонала (Естония) или други причини (Дания).

От общо 7205 анализирани проби 51 не са отговаряли на изискванията (0,71 %), а при 105 проби (1,46 %) е получен неопределен резултат. Неспазването на изискванията се състои предимно в неправилно етикетиране и забранено облъчване. Процентът на неспазване на изискванията (0,71 %) е малко по-нисък, отколкото през предходния отчетен период 2020—2021 г. (0,9 %).

На етапа на продажбата на продуктите, както се вижда на фигура 4, с най-голям дял сред анализираните хранителните продукти са били „билки и подправки“ (46,97 %) и „зърнено-житни култури, семена, зеленчуци, плодове и техните производни продукти“ (23,36 %).

Фигура 4 — Категории хранителни продукти, анализирани при продажбата на продуктите в Европейския съюз през 2022—2023 г.

